

Naše služba začíná nasloucháním

Vyhledáte-li na internetu kontakt na kněze a dlouholetého nemocničního kaplana

P. LEO ZERHAU, objeví se vám hned na prvním místě s poznámkou „nepřetržitá telefonní služba“. Po vytočení čísla telefon pouze jednou zazvonil a už se ozval jeho hlas.

Před devatenácti lety vás brněnský biskup Vojtěch Cikrle jmenoval nemocničním kaplanem. Byl jste prvním v Brně?

Ne, ale dalo by se říct, že jedním z prvních. Když jsem začínal, byla v Brně už telefonní linka na nemocničního kaplana.

Postupně jeden člověk zřejmě nemohl zvládnout všechno. Jak se vaše služba vyvíjela?

Učil jsem se, jak v nemocnicích „pronikat“ na jednotlivá oddělení. Pán Bůh připravil různé příležitosti, kdy došla pomoc třeba i zevnitř nemocnic. Poté mohly nastoupit další pomocníci ve funkci pastoračních asistentek. Dnes jim už říkáme kaplanky. Služba se tak pomaličku rozvíjela. Hodně záleželo na jednotlivcích, jak uměli oslovit, být v dobrém kontaktu s nemocničním personálem a nabídnout jim naši službu. Každý jsme jiný a máme různé schopnosti.

Kolik je nyní v Brně kněží, nemocničních kaplanů?

Celkem je nás deset.

Je ze strany nemocných stejný zájem o vaši službu, jako když jste začínal?

Přiznám se, že to neumím dost dobře porovnat. Pokud je nás více, je i větší zájem pacientů.

V jednom ze svých kázání jste řekl, že když hovoříme s nemocnými, máme s nimi mluvit jako Ježíš. Můžete poradit, jak toho dosáhnout?

Člověk by si na Ježíše rozhodně neměl hrát. Tato služba v nemocnicích je specifická. Na rozdíl od farností se zřikáme přímé evangelizace. Naše služba začíná spíše nasloucháním a potom se rozvíjí podle toho, o čem dotyčný chce mluvit. Samozřejmě, pokud přijdeme za věřícím, není problém mluvit o Ježíši.

Mluvit jako Ježíš může mít různé fáze. Pán Ježíš před svým křtem zřejmě mluvil trochu jinak, než když potom začal hlásat Boží království. Je důležité s nemocnými mluvit s obyčejným lidským porozuměním, ale také s vědomím, že setkání s Ježíšem alespoň v nějaké podobě je vrcholem toho, co člověk může zažít. Ať už je zdravý, nebo nemocný. Nemohu to ale někomu vnucovat.

Jenže jak to udělat, abychom s nemocnými mluvili jako Ježíš?

Jediné, jak toho můžeme dosáhnout, je pomocí Ducha Svatého. Možná také s modlitbou a Ježíšovým srdcem, kam patří porozumění a soucit s bolestí druhého. Ježíš nepřišel hlásat ideologii, ale každému člověku nabízí to nejlepší, co ho může potkat.

Nic tedy nevnučovat, ale spíše umět druhému naslouchat?

Tady v nemocnici je to ještě jinak než ve farnosti, protože jsme zde součástí týmu, který je laický a světský. Je to samozřejmě i pro nás výzva, jak to uchopit, aby se naše služba nevyprázdnila a my si nehráli pouze na jakési psychology. A na druhé straně abychom nebyli evangelizátory, kteří nemají své místo ve světské instituci.

Snažíme se nemocným především naslouchat a poté vést rozhovor – s tím, že je za námi Ježíš a naše duchovní tradice. Jsme tam zkrátka jako křesťané, kteří mají vztah s Ježíšem. Rozhovory s nemocnými vedeme především jako lidé. Je to určitý prostor pro hledání, kdy člověk může narážet na dva extrémy. Buď bude přezbožnělý, nebo naopak vyprázdněný a příliš světský.

Nemocniční kaplani slouží svou blízkostí, otevřeným srdcem, duchovní podporou, ale i svátostmi.

Ilustrační snímek Filip Fojtík

Myslíte, že může být nemoc i užitečná a prospěšná?

Viděl jsem spoustu případů, kdy nemocný změnil náhled na priority vlastního života – na ty lidské i náboženské. Jsou samozřejmě také situace, kdy utrpení člověka zničí nebo ho uvrhne do zoufalství a prázdnoty. A právě tady je prostor, kdy můžeme být lidem na blízkou a pomáhat jim třeba svědectvím, že utrpení nemusí být jenom branou do beznaděje.

Oslovují vás věřící i nevěřící?

Jako kněz se setkávám spíše s věřícími, protože se snažím plnit svou kněžskou službu v podobě udílení svátostí. Ti, kdo slouží jako laici, se zase více dostávají do styku s hledajícími. Spousta lidí s námi chce mluvit, protože hledá odpovědi na hlubší otázky nebo i proto, že nechtějí být sami a vidí v kaplanovi člověka, který s nimi bude hovořit.

Někteří starší nemocní často nařikají, že už ve svém životě nevidí další smysl. Čím by je člověk mohl potěšit a povzbudit?

Někdy to nejde vyřešit na místě. Důležité je vyslechnout, nikoho nesoudit, ale naopak nabídnout naději. Poté se něco změní. Vzpomínám si na jednu starou nemocnou paní, která spáchala pokus o sebevraždu a potom byla nešťastná, že se jí nepodařilo. Najednou se však otevřely jiné možnosti – paní mohla jít z nemocnice do zařízení, kde se mohla více setkávat se svými přáteli.

Myslím, že je důležité vydržet, co dotyčný říká. Nehádat se s ním, modlit se za něho a důvěřovat Pánu Bohu, že má plán, který v daném okamžiku ještě neumíme odhalit. Plán, který dotyčnému pomůže najít východisko. To jsem zažil vícekrát. A proto si myslím, že je nebezpečné nabízet řešení pomocí eutanazie. Člověk může v pondělí vidět věci jinak než v úterý. Beznaděj často vychází z vnější situace, kdy se člověk cítí odmítnutý a nemilovaný. Najde-li se však někde přijetí, může se otevřít cesta dopředu. Někdy pak dochází až k překvapivým proměnám.

Vím, že jste doprovázel malého Kryštůfka, který umíral v necelém roce na zhoubný nádor na mozku. Měl jste více takových pacientů?

Spíše jsem doprovázel jeho rodiče, kteří mne oslovili.

Byla to výjimka, že vás požádali o pomoc rodiče?

Podobných případů je z dětské nemocnice víc. Je zajímavé, že se dost často stává, jako by byla smrt nejmenších doprovázena povzbuzením od Pána Boha – jejich odchod je spojen s dalšími znameními. Třeba rozkvetlá květina, která nikdy nekvetla. Pro všechny rodiče je to

samozřejmě těžké, ale jak říká Ježíš v evangeliu: andělé jejich dětí hledí na tvář nebeského Otce. Přestože je pro nás dětská smrt tajemstvím, Pán Bůh tyto rodiny zvláštním způsobem doprovází. Ani to nejsem tolik já, i když se snažím s nimi být, je to spíše Pán Bůh, kdo dává v těchto okamžicích najevo svou blízkost více, než když na věčnost odcházejí starší lidé.

V nemoci mohou lidé dát důvěru s touhou po uzdravení i léčitelům a uvěřit „zaručeným“ receptům na zdraví. Byl jste svědkem těchto věcí?

Určitě ano. Vzpomínám si, že jsem byl zavolán k jednomu umírajícímu dítěti. Příbuzní mě žádali o svátosti, ale prý se musí vykonat za úplňku. Někteří psychologové také občas kombinují psychoterapii s magickými praktikami. Někdo věří, že nemoc je důsledkem trestu za špatně prožitý „minulý život“. Pro lidi je to příjemné v tom, že jim tyto věci poskytují jasná vysvětlení utrpení. Přestože to vidíme jinak, nesmíme se vyděsit a přejít do nepřátelského postoje.

Snažíte se je alespoň nějak usměrnit a ukázat jiný pohled?

Když lidé mají zájem, mohou říct, v čem vidím riziko. Asi bych se ale vyvaroval zákazů a tvrdých odsudků. Už jenom fakt, že v některých věcech nemohu jako křesťan spolupracovat, je svědectvím.

Věřící také prosí o zázračné uzdravení na přímluvu světců. Byl jste za ta léta, kdy jste ve službě, svědkem takového uzdravení, které nebylo lékařsky vysvětlitelné?

Byl jsem svědkem toho, že se člověk po udělení svátostí pomazání nemocných uzdravil a potom žil dlouhá léta. Jindy zase umírající jakoby čekal na udělení svátostí a poté, co ji přijal, pokojně zemřel, přestože se předtím dlouho trápil.

I dnes se přitom z úst věřících často ozve věta:

„Proč volat kněze, však tatínek, maminka, babička či dědeček ještě neumírá.“ Co byste řekl těmto lidem?

Je pravda, že dříve církev chápala tuto svátost jako posilu na poslední cestu. Při pomazání nemocných se ale vzkrísil Pán dotýká těla nemocného člověka.

Loni ve světě udeřila pandemie, která stále trvá. Omezilo to vaši službu?

Loni na jaře se nás báli pouštět do nemocnic. Chodili jsme tam, abychom byli alespoň přítomni. Na podzim už to bylo celkem bez problémů. Měl jsem mnoho případů, kdy mě volali ke covidovým pacientům – třeba k těm, kdo na tom byli hodně špatně. A stejné to měli ostatní kaplani.

Není pro nemocné určitý handicap, když k nim přicházíte ve všech ochranných pomůckách?

Určitě je to problém, s nímž ovšem nic neuděláme. Pozitivum vidím v tom, že můžeme i přes respirátor a plexisklo s nemocným promluvit, na což nemají sestry při plnění všech povinností tolik času jako my. Určitě je dobré, že se u nemocných při současném zákazu návštěv někdo objeví.

Mají nemocní strach ze smrti?

Je-li kvůli nemoci organismus slabý, opotřebovaný a křehký, i tato skutečnost člověka připravuje na to, že cesta směřuje jinam. Zůstává otázkou, jestli úzkostmi ze smrti netrpí spíše zdraví lidé. Je to ale samozřejmě různé.

Utkvěl vám v srdci a paměti konkrétní příběh člověka, kterého jste doprovázel?

Je jich více. Když jsem přišel do Brna, chodil jsem za jednou těžce nemocnou mladou básničkou a filozofkou. Dokázala velmi zajímavě přemýšlet o věcech víry a života. Byla na ní vidět naděje a dobrá snaha uchopit správným způsobem čas i utrpení, které nesměruje k uzdravení. Pán Bůh jí dal světlo své blízkosti. Pro mě to byl jeden z prvních svědků, že prostor nemocnice je zároveň místem svědectví svatých a opravdových křesťanů, kteří jdou Ježíšovou cestou.

Jedenáctého února se slaví Světový den nemocných. Co byste k tomuto dni nemocným vzkázal a popřál?

Za kaplany bych řekl, že jsme rádi, když jim můžeme sloužit, ale také od nich čerpat povzbuzení. Úplně jinak totiž zní slova víry od člověka, který je silný a zdravý, a jinak od toho, kdo prochází zkouškou utrpení nemoci. Dále bych jim svěřil, že v čase nemoci a slabosti mě Bůh z těchto těžkostí vysvobodil. A že se za ně modlím, aby i oni mohli udělat stejnou zkušenost.

LENKA FOJTÍKOVÁ

P. LEO ZERHAU se narodil 9. května 1973 v Brně. Po maturitě na gymnáziu v Brně nastoupil roku 1991 do teologického konviktu a v letech 1992–1997 studoval Cyrilometodějskou teologickou fakultu Univerzity Palackého v Olomouci. Kněžské svěcení přijal 27. června 1997. V letech 1998 až 2002 sloužil jako kaplan a později administrátor v Příměticích u Znojma. Od roku 2002 působí ve funkci nemocničního kaplana v Brně. V roce 2013 stál u založení Katolické asociace nemocničních kaplanů, kde byl zvolen místopředsedou a je jím dosud.